

Et meminisse juvat! Odkar je zavladalo v naši Avstriji ustavno življenje, posebno še odkar je bil potrjen novi državni šolski zakon in razglašen statut za uredbo naših učiteljskih, bijemo trd boj za edino pravo uredbo teh učilišč: za predavanj vseh predmetov v materinem — slovenskem jeziku. Naši državni poslanci so se v prejšnjih desetletjih kaj živo zanimali za to pereče naše vprašanje, in posebno je bil poslanec dr. Vošnjak, ki si je prizadeval dognati stvar do popolnega uspeha. Že leta 1874. je stavil resolucijo v zgornjem smislu ob priliki, ko so bili nemški ustavoverci — tedanja večina — Rusinom dovolili dve preparandiji z rusinskim učnim jezikom. Takrat sicer ni bil prodl s svojo zahtevo, pač pa pozneje leta 1880., ko se je bil podrl stari vladni sistem. Ves čas pa je svojim poslancem z isto zahtevo stalo na strani naše slovensko učiteljsko, zbrano v našem „Slovenskem učiteljskem društvu v Ljubljani“. Že leta 1872. je naš blagopokojni tov. Ivan Tomšič na občnem zboru tega društva, ki se ga je udeležilo nad 300 učiteljev in mnogo hrvaških tovarišev (Filipovič, Fabkovič i. dr.) in kot gostje dr. J. Bleiweis, dr. Costa, dr. Jarc in mestni župan Dežman, govoril o tem velevažnem vprašanju. In ko je leta 1880. ob sprejetju zgornje resolucije bivši naučni minister baron Conrad očital dr. Vošnjaku, češ, da se pa v njegovi domovini nihče ne ogreva za tako zahtevo, je zopet na občnem zboru „Slovenskega učiteljskega društva“ o istem vprašanju razpravljaj tov. Juraj Režek ob obili udeležbi učiteljskih in gostov (dr. Vošnjak, dr. Zupanc, Levec, Šuklje i. dr.) Sprejeti sta bili sledeči resoluciji:

1. Slovenski ljudski učitelji moramo imeti kakor vsi drugi narodi v našem cesarstvu učiteljske, v katerem se predavajo vsi v organizacijskem statutu, izdanem dne 26. maja 1874., št. 7114, predpisani predmeti v slovenskem jeziku. Nemški jezik je obli-gaten predmet.

2. Pri pouku iz pedagogike naj se našim pripravnikom tudi praktično kaže, katere službene spise morajo imeti in kako naj jih vodijo.

Nekoliko so se izboljšale od tedaj razmere na naših učiteljskih, toda mnogo je ostalo še pri starem, to pa tudi iz tehtnega razloga, ker se naši državni poslanci premalo brigajo za to naše pereče vprašanje. Dosegli smo pač mrvico glede gimnazij (seveda tudi nepotrebno nemško gimnazij), a pri učiteljskih je ostalo vse pri starem. Naj te vrstice vzpodbude naše narodove zastopnike, da zastavijo ves svoj vpliv za popolno in edino pravično preuredbo naših učiteljskih, ker kakršni bodo učitelji, take bodo tudi naše ljudske šole. Torej — videant consules! Vigilantibus jura!

Krašnjevec.

Temelj bodočnosti je naraščaj!

Tudi tovarišje in tovariši učiteljski slave z nami jubilej našega stanovskega glasila, ker tudi oni so del našega stanovskega organizma. Mnogo, mnogo pričakuje narod, a še več pričakujemo stanovski tovariši od vas. Z veseljem opazujemo gibanje po učiteljskih in se ga veselimo, ker vidimo, da z drugim slovenskim dijaštvom vstaja tudi učiteljski in se probuja...

Učiteljsko vprašanje je danes eno onih aktualnih vprašanj, ki potrebuje temeljitega študija in bo delalo merodajnim faktorjem še dokaj preglavic, če hočejo izvesti reformo učiteljske tako, da bodo odgovarjala res vzgoji onega poklica, ki ga ima vršiti ljudskošolski učitelj.

Ne samo temeljite strokovne naobrazbe, temveč vsestranske splošne naobrazbe bi morala dajati učiteljska učiteljska, a v prvi vrsti bodo morali pasti oni predsodki, da se ne vzgojuje učitelja samo za vzgojevalca dobrih državljanov, temveč v prvi vrsti za vzgojevalca pravičnih ljudi in dobrih narodnjakov. Kdor ne spoštuje svoje narodnosti, ta ne bo spoštoval svojega državljanstva. Država ni zaradi same sebe, ona je zaradi narodov, ki so v nji združeni. Blagor narodov je blagor države, torej ne trpi državna avtonomija popolnoma nič, če se vzgojuje deco in ljudstvo v dobre narodnjake, če se vzgojuje učiteljska popolnoma v narodnem duhu.

Učiteljsko naj javno poseže po vzgoji svojega naraščaja; javno naj biča vse nedostanke, ki se tu dogajajo; javno naj odkriva naraščaju vsa gorja! Nikakor ne bomo plašili s tem naraščaja, temveč mu bomo odkrili le svoj resnični, pravi položaj, da bo naraščaj računal že vnaprej s faktičnimi razmerami, da bo spoznal resnost položaja in se bo za to tudi vestno pripravil. To mu bo vsekakor koristilo, ne pa škodovalo pri njega poznejšem delovanju. Prebit bo led in učiteljsko bo dobivalo trezen naraščaj z učiteljskih!

Kdo je bolj upravičen skrbeti za učiteljski naraščaj, kdo je bolj interesovan na tem vprašanju nego učiteljsko? In to

naredba glede proglašenja našega jezika v cerkvi začela dozorevati svoj sad. Posebno v naših krajih je narod strašno ogorčen ter se na vseh straneh sliši govoriti: „Dokler se ne prekličje rečena naredba, ne pojdemo več v cerkev! Kakor pri nas se ni o Božiču maševalo tudi v župnijah: Slum, Brest, Vo-dice in Mune. V teh krajih se ni nihče do-bil, da bi zvonil in pomagal duhovniku, Na znano zapoved cerkvenih oblastnij, recte škofa Nagla, je začel na dan sv. Stefana naš župnik peti mašo v latinskem jeziku. V narodu se je znalo za rečeno naredbo že poprej, ali nihče ni mogel verjeti, da se bo kdo drznil do takega izzivanja. Ko pa je naš župnik zapel: „Gloria in excelsis“, je to delovalo, kakor da je strela udarila med narod. Vsi so začeli kar bežati iz cerkve, in župnik je ostal sam! Ker so ga pa za-pustili tudi ministrantje, ni župniku preosta-jalo nič drugega, nego da je prekinil mašo. Ako cerkvene oblastnije ne prekličjejo ome-njene naredbe, je ves narod odločen, da se odtegne vsem cerkvenim obredom, dokler bo ona naredba v veljavi.

* **Druga vlada na Hrvaškem.** „Pokret“ poroča iz Budimpešte: Tukaj v naj-resnejših političnih krogih smatrajo premeno na banskem sedežu za gotovo dejstvo, kakor hitro nastopi druga vlada na Ogrskem. Kot najresnejši kandidat za bansko mesto se smatra grof Pejačević. Mesto hrvaškega ministra v Budimpešti se tako dolgo ne izpopolni, dokler se ne uredi razmere na Hrvaškem. A portfelj hrv. ministra dobi samo taka oseba, ki uživa zaupanje večine v hrvaškem saboru.

* **Rusija se oborožuje v Vzhodni Aziji.** Rusija na daljnem Vzhodu neprestano prestavlja svoje čete. Iz Irkutsk so poslali proti Vzhodu 50.000 mož. Ruske čete šte-jejo sedaj na Vzhodu okolo 250.000 mož.

Jubilejski dar.

Učiteljsko — sebi! Letos se začenja tretje in zadnje leto nabiranja jubilejskega daru za „Učiteljski konvikt“. Vabimo to-variše in tovarišice, da tudi v tem tretjem letu prispevajo po možnosti za ta dobro-delni sklad. — Doslej smo nabrali jubilej-skega daru, in sicer:

v letu 1908 . . . K 3992:39

„ „ 1909 . . . „ 3323:10

Skupaj . . . K 7315:49

Danes izkazujemo: Tov. Engelbert Gangl 15 K namesto venca na grob pri-jatelju A. Kleču; tov. Jakob Dimnik 10 K namesto venca na grob svojemu sošolcu in prijatelju A. Kleču; tov. Ana Tomčeva iz Idrije 5 K; Pedagoško društvo v Kr-škem, ostanek zbirke za brzojavko tov. Ganglu, 3:50 K; tov. Alojzij in Marija Račič iz Boštanja, 5 K; tov. Josip Reich iz Dola, 4 K; tov. Karel Završnik iz Dupelj, 10 K; tov. Juraj Režek iz Ljubljane 5 K; stava Černagoj-M. Janežič 6 K; naša Jakobinca 2 K; Julij Slapšak in An-gela Trost iz Vodice 4 K; skupaj 69 K. Bog plati!

Letnino za učiteljski konvikt sta plačala tov. Josip Petrič iz Rudnika in tov. Karel Završnik iz Dupelj; tov. Josip Za-jec in tov. Marija Kalin iz Vel. Gabra; tov. Anton Kadunc iz Tribuč pri Črnomlju. Hvala!

Obrambni vestnik.

K naši obrambi.

Kdor ne brani svoje časti, svojega stanu, svojega službenega prava in svojih interesov — vsega tega ni vreden! — Tudi učiteljsko je zapisalo obrambo na svoj prapor, saj je le v živahnem boju živahno gibanje in življenje. Stvarno in dostojno zavračamo vse napade. To smo tudi dolžni, ker s tem bistrimo pojme in položaj med seboj in raz-jasnjujemo javnosti svoje stališče ter ji od-piramo oči. Nema resignacija bi bila dokaz premalega interesa in bi nas pogrezala vedno bolj v mrtvo stanje. Če dosledno in stvarno zavračamo vse napade na stan in interese šole, se nas bodo naši nasprotniki bali in se ne bodo upali trositi toliko laži o nas, kakor se je to dosedaj dogajalo. Kakor smo za stvarno in dostojno strankarstvo, tako smo tudi za stvaren in dostojen boj, ker ne škoduje, temveč le koristi stvari.

Paziti je pa pri tem boju, da se ne zaide predaleč — v fanatizem. Poleg tega, nam je paziti tudi na to, da se ne vdamo samo obrambnemu delu, ker — akoprav sma-tramo stvaren boj in stvarno kritiko že kot odlomek pozitivnega dela — vendar postane lahko predalekosežna obramba tudi negacija pozitivnega dela. — Delo nam je treba deliti!

Da se pa omogoči taka delitev dela, nam je treba tudi organizovanega obrambnega dela, ki bo jasno črtal učiteljsku in javnosti smer in krepko deloval v prid našim stanovskim interesom. To organizo-vanje je že izvedeno, ker se je v „Zavezi“ osnoval obrambni odsek, ki naj čuva mate-

rialne in moralne koristi svojih članov ter jim preskrbuje gmotno in pravno pomoč. Naloga tega odseka v prvi vrsti je, da ima v evidenci vse naše časopisje in opozarja posamezne člane „Zaveze“ na napad tega ali onega lista, ki si ga dotični član zaradi že itak preogromnih izdatkov ne more naročiti, da se mu dopošlje dopis ter stvar sam pojasni in zavrne napad. Kar se pa tiče napadov na celokupno učitelj-stvo, bodo poskrbeli za odgovor člani tega odseka.

S tem je pa izveden le del našega obrambnega organizovanega dela, ki pa nam ne bi hasnil mnogo, ako bi zavračali vse napade le v svojem stanovskem glasilu. Iz taktičnih ozirov nam je potreba deliti to delo tako, da se zavračajo napadi, ki se tičejo lokalnih ali provincialnih razmer, tudi v onih listih, ki so nam prijazni, tvorijo protiutež nam nasprotnega lista in so v dotičnem kraju najbolj razširjeni. Če se nas blati v delavskem glasilu, smo dolžni, da se v sličnem listu branimo; če se nas blati v kmetijskih-ljudskih listih, se moramo braniti v onem listu, ki je med temi sloji kot proti-utež najbolj razširjen; če se nas opisuje kot neprijatelje in škodljivce v mladinskih listih, smo dolžni z razkrivanjem laži in se moramo braniti v mladinskih listih; o vsem smo pa dolžni dajati tudi jasen vpogled posameznemu kolegi, da spoznamo drug drugega stališče in težnje, da spoznavamo posamezne slučaje ter se vemo sklicevati na razmere in uporabljati posamezne slučaje tudi ob raznih prilikah v prid našim stanovskim interesom — to pa storimo ob vsakem slučaju v „Obrambnem vestniku“ našega stanovskega glasila.

Toda tudi splošne socialne razmere lahko izpreminjamo v posameznih krajih potom našega stanovskega glasila in drugih glasil. Učiteljsko ima tako lepo porazdeljene svoje člane po vsi slovenski zemlji, da imajo lahko v natančnem pregledu vse gibanje v svojem okraju. Če vsakdo vestno pazi na svojo postojanko in javno kritikuje kvarne čine, ki se vrše v posameznih krajih po go-tovih faktorjih, bomo tudi mi imeli kmalu naravno organizacijo, kakršno ima klerika-lizem, da bomo javnosti dajali jasno sliko širom naše domovine — in upoštevali nas bodo!

Naše stanovsko glasilo mora imeti v vsakem kraju svojega stalnega dopisnika, ki bo opozarjal učiteljsko in javnost na pretečo nevarnost, ki se širi v dotičnem kraju, da se stori od strani učiteljsva in drugih za to poklicanih faktorjev primerne korake. — S tem dvignemo svoje glasilo in svoj stan!

V prvi vrsti smo dolžni poročati o gi-banjih, ki značijo pretečo nevarnost šolstvu in so v posrednem stiku z njim, a tudi druge razmere, ki se tičejo narodnosti in splošne koristi, sodijo v naše področje.

Pomen časnikarstva bo spoznavalo učiteljsko šele tedaj, ko mu bo služilo tudi ono kot zanesljivo orožje proti našemu narodnemu in notranjemu sovražniku.

A ne samo v obrambi političnih, soci-alnih in narodnih razmer, temveč tudi v obrambi našega kulturnega stališča in na-ziranja obstoji naše obrambno delo.

Hočejo nas ovirati in zatirati naš vpliv tudi s tem, da pišejo in izdajajo šoli, in našemu stanu neprijazne liste med ljudstvo in mladino. To gibanje smo dolžni paralelizovati s tem, da širimo šoli, učiteljsku in napreduki prijazne liste med ljudstvo in mla-dino, in je vsake učiteljice in vsakega učitelja interes in moralna dolžnost, da krepki naša podjetja, širi vzgojne in mladinske liste med narodom in jih izkuša udomaćiti v zadnji koči.

Nikakor nisi storil še svoje dolžnosti, če se sam naročiš na naše liste. Razširjati jih moraš med ljudstvom in mladino, ki so jim listi pravzaprav namenjeni in liste tako tem izdatneje podpreš tudi gmotno.

Če bodo tako naši listi razširjeni, jih bomo lahko izboljšali v materialnem in gmotnem oziru ter jim dajali tudi vedno lepšo obliko.

Toda ne samo učiteljsva in njega listov, temveč tudi drugih šoli in učiteljsku prijaznih listov dolžnost bi bila, podpirati učiteljsko v tem oziru.

A tudi naša osebna obramba se mora pospešiti in dolžni smo, da javno zagovarjamo in branimo stanovske interese in prava! — Da se pa to tembolj pospeši, je treba krepko zbuditi tudi stanovsko zavest pri lastnih kolegi, da nadziramo sebe in lastne napake tudi javno kritikujemo; s tem pokažemo svojo poštenost tudi napram sebi. — Nedostatke lahko popravimo, da osta-nemo vedno krepki.

Kontrolirati je potreba, je li stori vsak tovariš svojo stanovsko dolžnost glede našega stanovskega in pedagoškega tiska.

To bi bil kratek očrt naše obrambe v materialnem in moralnem oziru.

Vendar bi ostajala ta obramba le ide-alna stran našega dela, ko bi ne skrbelo učiteljsko, da se tudi gmotno in realno okrepi, v kar mu odpomorejo posamezniki in njega gospodarska organizacija. Pri našem bednem gmotnem stanju je pač žrtvovan vsak novčič, ki ga izda učiteljsko v prid svoji organi-

zaciji. Zavest imamo, da se nam bo vse to obrestovalo. Precejšnji del teh stroškov nam pa lahko odvzemo naša gospodarska pod-jetja, ker njih čisti dohodki so deloma že sedaj, deloma se bodo sčasoma uporabljali zgolj v korist in svrhe učiteljsva.

Tudi to je stvar, ki sodi k našemu obrambnemu delu, in dolžnost nam je skrbeti, da s podrobnim delom podpiramo svoja pod-jetja, da jih povsod priporočamo in nabi-ramo naročnikov, članov, odjemalcev in so-trudnikov.

„Kdor podpira nas, tega podpirajmo in priporočajmo tudi mi!“ nam bodi geslo! Iz teh in iz drugih virov črpajoč, bomo lahko dajali gmotno in po posredovanju tudi pravno pomoč svojim članom.

Morebiti reče kdo, da s temi vrsticami izdajemo svojo taktiko in nam to lahko škoduje. Povemo mu, da to ni res. Ojačimo le svojo moč, da se bo vsak posameznik zavedal svoje dolžnosti in se vedel tudi po tem ravnati. Dovolj smo močni, če je vsak mož na svojem mestu in se ne zanašamo samo drug na drugega. Vsakdo naj pred-vsem opravi sam, kar se mu zdi potrebno in možno opraviti!

Žrtvuemo, saj žrtvuje tudi delavstvo, ki se nahaja v sličnem položaju kakor mi, ki prodaja kapitalistu svoje moči — ono telesne, mi duševne — za pičel denar. Žrtvuemo; ne bo zaman. Drug ob drugem — prodirajmo!

* **Štajerski deželni šolski svet — sodnik v zakonskih ločitvah.** Malo čudno je to, pa je vendar resnično. Štajerski deželni šolski svet loči zakonce hitro kakor kak ameriški sodnik, toda s tem razločkom, da loči ameriški sodnik zakonce, ki nečajo več skupaj živeti, deželni šolski svet štajerski pa loči zakonce, ki se ne marajo ločiti. Tako je nedavno ločil zakon učitelja Pavla Lor-beka s tem, da ga je poslal iz celjskega okraja v brežiški, v Prevorje, ki je nekje doli ob hrvaški meji. V Prevorju ima učitelj eno samo luknjo za stanovanje, o čemer je pač poučen tudi deželni šolski svet, saj ga je tudi občina Prevorje sama opozorila na to ter prosila, da se namesti učitelja-samca. Deželni šolski svet se na to ni oziral, marveč je menda ravno zato poslal v Prevorje ože-njenega učitelja, dasi je bila njegova so-proga v zadnjih mesecih nosečnosti. Učitelj Lorbek se je zaradi takega nečloveškega po-stopanja razburil tako, da je zbolel in umrl.

* **Belapeč na Gorenjskem — pro-dana!** Deželni šolski svet kranjski je tako-le sestavljen: predseduje Schwarz, prisedniki so Kaltenegger kot poročevalec, Junowicz, Hubad, Levec, Belar, Černivec, dr. Tavčar kot zastopnik Ljubljane ter klerikalci Keržič, Lesar, Šusteršič, Lampe, Jaklič, Jarc. V za-devah ljudskih šol z nemškim učnim jezikom glasujeta Belar in Levec, glede slovenskih pa Hubad in Levec. Klerikalci tvorijo sedaj vselej ravno polovico deželnega šolskega sveta. — Kadar je treba kakega naprednega učitelja disciplinirati, glasuje Kaltenegger ali dirimira Schwarz vedno za klerikalce. Tako n. pr. je proti premestitvi Žirovnika iz Št. Vida v Borovnico glasovalo ravno toliko prisednikov kakor za premestitev, Schwarz je glasoval drugače kakor oba nadzornika in odločil za discipliniranje Žirovnika. V belo-peškem slučaju je bilo z ozirom na kvalifi-kacijo prosilcev ter na ternopredlog okraj-nega šolskega sveta stališče Slovencev jako lahko. Šolniki so morali glasovati za slo-venskega prosilca, in če bi S. L. S. storila svojo dolžnost, bi bil seveda imenovan. Klerikalci pa so sedeli poleg in se vzdržali glasovanja.

Na Dunaju sklepajo o lex Axmann, v Ljubljani se podoban zakon kakor pesek v oči predlaga, pri glasovanjih pa so načela in obljube pozabljene. Kvalifikacija Potokarjeva je boljša nego ona dosedanega šulferajnskega učitelja Kraulanda. Potokar govori in piše nemški perfektno in je že svoj čas z izvrstnim uspehom učiteljeval na nemški šoli v Dragi. Kakšen krik je bil svoj čas zaradi imenovanja Belarjevega. Takrat so klerikalci rekli, da pomnože zastopnike deželnega odbora zato, da se bo odtehtalo glasovalno pravico Belarja, da ne bo mogel v narodnem oziru škodovati! Zdaj pa odloča Belarjev glas, odposlanci deželnega odbora pa — molče!

* **Gojenje denunciantstva.** Kjerkoli dobi klerikalizem kaj stika z dijaštvom, povsod se klerikalni vpliv najprej pokaže v različnih denunciacijah. Klerikalno dijaštvo denuncira sošolce in profesorje. To se godi na način, ki mora napraviti vtisk, da kleri-kalci kar sistematično goje denunci-antstvo. Zdaj zopet poročajo, da dobiva ravnateljstvo in učno osebje ljubljanskega učiteljskega anonimna pisma denunciantskega značaja zoper učiteljske in učiteljske. To bo lep naraščaj, ki se že v mladosti pod klerikalnim vplivom tako vežba v vohunstvu in denunciantstvu.

Branimo svojo čast!

zlasti danes, ko so naše meje vedno bolj v nevarnosti, ko se misli s šolo in učitelstvom pahniti v propast usodo slovenstva v obmejnih deželah, v kar so nam dovolj tožni dokazi atentati na Koroškem in Štajerskem, ki so se dogodili z ozirom na učitelstvo in šolo v zadnjem času.

Če si vzgojimo dovolj narodnega, trezno in realno mislečega, delavnega učiteljskega naraščaja, potem vkljub nasilju ne bodo padle naše meje. Učitelstvo je glavni faktor v naših manjšinskih krajih, ker ono ima v rokah šolstvo in če je ono narodno in krepko, bo izhajal iz teh šol krepak in naroden naraščaj, in zmaga na nacionalnem polju bo naša!

Toda ne o tem, namenili smo se danes govoriti nekoliko o našem časopisju in njegavi stremilnosti, hoteli smo pokazati, kako nujno se je potreba seznanjati z žurnalstiko in kako obširno delavno polje se vam nudi v tem oziru pri naših lastnih podjetjih.

O velikanskem pomenu dobrega časopisja, bodisi to strokovnega, vzgojnega, poučnega, zabavnega ali političnega, ne dvomi nihče, zatoj nam ni treba tega posebe poudarjati. Vse javno in zasebno življenje je napredovalo pod vplivom časopisja.

Da pa je to mogoče, je potreba spretnega vodstva listom in spretnih in vestnih sotrudnikov. Predpogoj temu je pa prvič zadostna splošna naobrazba in drugič zadostna strokovna naobrazba.

Kakor nam je potreba za vsako strokovno naobrazbo vzgoje, tako nam je potreba tudi za pisateljevanje vzgoje, in sicer predvsem študija in vaje, ki nas privede do spretnosti. Potreba je pa imeti tudi jasnih smotrov pred seboj.

Dobro časopisje nam lahko nadomešča nedostake našega šolstva, če je dobro organizovano z ozirom na vsebino in če je zadostno razširjeno. Da pa bo po vsebini odgovarjalo duhu, ki ga zahteva čas, in da bo tudi napredovalo, je potreba, da se seznanijo s časopisjem že učiteljski.

Tudi za učiteljske stališče, ki ga zavzema dr. Ilesič v svoji „Kulturi in politiki“, ko pravi: „Zato ni vesel znak, če je res, kar je citati, da namreč ni več dijaških literarnih krožkov, kjer bi se deklamovalo, pesnikovalo in pisateljvalo; temmanj vesel znak je to, ker je na drugi strani gotovo, da je mladina naša rano že jako razcepljena politično. S tem se le krepki neugodna činjenica, da je vse polno aktivnih političarjev, a malo kulturnih ljudi.“

In kdo bi se ne zavzemal tu za literarne krožke, ko nam vendar že naša slovstvena zgodovina nudi tu tako krasne primere. Kdor motri gibanje samo in izvor gibanj v našem slovstvu, ta mora priznati, da se je vršil napredek in so se vršila gibanja v literaturi povečini le zaradi vplivov zunanjih dogodkov.

Vsdrugod ima pa izvor preobrat in gibanje, ki se je vršilo v naši slovstveni zgodovini od Janežiča dalje, ker to izvira od treznih in dobro vzgojenih mož, ki so se sami vzgojevali in trezno poudarili vse korake že vnaprej, ko so sedeli še v šolskih klopeh. Spoznavali so napake in potrebe, ki jih imamo Slovenci že za svojih študij, in prinesli so v svet s seboj res nekaj novih idej. Kdor podcenjuje naše „Vajevce“, ta ne bo pojml nikdar pomena literarnih krožkov, in pač smešna postaja razvada, ki se je ukoreninila med našim dijaštvom, da se tovariša, ki se zavzema za pesništvo in pisateljevanje, zavrača s sarkazmom in da se tovariša, ki se hoče malo bolj izobraziti in malo več študirati, nazivlje „štrebarjem“ in se ga premnogokrat krivično zbada s puhlo frazo „gulež“.

Premnogokrat tiči ravno v teh zafrkacijah puhlost, neizobrazbenost in nezrelost! Samozavest, s katero so se vzgojili ti možje, jim je dajala pač največ moči pri njih delu, a jim je priborila tudi spoštovanje pri vsem slovenskem narodu, ker ti možje, vzgojeni po iniciativi literarnega krožka, so provzročili velik preobrat v zgodovini slovenskega naroda na slovstvenem, prosvetnem, političnem in vsakem drugem polju, bili so pač najpožrtvovalnejši in najvztrajnejši delavci na braniku slovenskega naroda sploh.

Predvsem pa moramo poudarjati, da tako gibanje in zanimanje zbuditi med svojimi tovariši v razredu lahko često le eden agilen in delaven tovariš. Spremljati ga mora pa vsepovsod pri njegovem koristnem delu prepričanje in načelo, ki mu opomore, da ne omaga, namreč: Kdor se hoče bojevati proti brezbriznosti, malomarnosti in nedelavnosti, mora korakati sam, ter ne sme pričakovati od nobene strani kake podpore ali vsaj opore. — Te besede naj bodo vodnik vašemu pogumu, dragi tovariši in tovarišice, zakaj premnogokrat se jih boste spominjali pozneje pri svojem delovanju in boste spoznavali njih resnico.

Kaj hoče doseči učitelstvo s svojimi listi in kolikvega pomena so ti listi za slovenski narod in učitelstvo, o tem razpravljati se nam bi zdelo neumestno, ker se itak spoznava vse iz stremilnej posameznih listov. Da pa vrzeli listov, ki so v oskrbi učitelstva, niso mnogoštevilne in velike, to nam znači dejstvo, da nudi učitelstvo duševne hrane slovenskemu narodu tja od malega

šolarja do skrbne matere, ki čuva svoje male dete in ga po navstih listov varuje in izkuša skrbno vzgojiti.

Učitelstvo se lahko vzajemno samo izobrazuje in povzdiguje v znanstvenem, pedagoškem in didaktičnem oziru v svojem listu „Popotniku“. Ta ima skrbeti za povzdigo učitelstva in z njim šolstva v vseh ozirih.

„Zvonček“, list, ki je namenjen šolo obiskujoči mladini, ima skrbeti za duševno hrano mladini ter jo tako izobrazevati ne samo v šoli, temveč jo na ta način vzgojevati tudi na domu. In kdo je bolj upravičen v tem pogledu delati nego učitelj, ki živi vsak dan med svojo mladino, ki pozna nje dušo do podrobnosti, ki ve, kaj zanima otroka, ki pozna njegovo vrlino in napake.

„Naša Bodočnost“ je list, namenjen šoli odrasli mladini. Vse naše delo v šoli ne bi imelo pravega uspeha, ko bi mladino zapustili ob izstopu iz šole in bi jo prepustili samo sebi, da se morebiti v duševnem, telesnem in čustvenem oziru popolnoma zanemari. Dolžnost nam je skrbeti zanjo, da ostanemo tudi nadalje z njo v stiki in jo vzgojujemo. Vzodbujati jo moramo k duševni, telesni in čustveni nadaljni izobrazbi. Navduševati jo moramo za čtivo, telovadbo in petje ter ji nuditi tudi sami dobrega poučnega čtiva.

„Domače ognjišče“, list, namenjen v prvi vrsti staršem in vzgojevalcem, zasleduje vzgojevalne, posebno domače vzgojevalne smotre, a daje tudi pregled po vsem znanstvenem svetu. Tu se nudi hvaležno polje učitelstvu, kjer lahko mnogo koristi s svojo strokovno izobrazbo. Tu se lahko daje potrebna navodila, da se iztrebi napake, ki jih zagreši naše ljudstvo, posebno kmetiško ljudstvo v higienskem in vzgojnem oziru.

Knjige „Slovenske Šolske Matice“ nudijo učitelstvu večja dela in ga podpirajo pri njegavi prosvetnem delovanju, kakortudi mu dajejo strokovnih navodil. Tu lahko vsakdo uporabi trud kakega večjega svojega študija.

To so podjetja, s katerimi se moramo že zgodaj seznaniti, ako hočemo, da bomo uspešno pozneje pri njih sodelovali. Vsekakor lahko prinese vzodbujanje in priprava za pisateljevanje, ki bi se vršila že na učiteljsku v svrhu sodelovanja pri raznih učiteljskih listih in mladinskih spisih, pozneje obilo Zlatnega sadu. In kakor obila so polja, na katerih se moramo izobrazevati, tako obila so polja pisateljevanja, in skoro težko bi bilo dobiti učitelja, ki bi se ne zanimal niti za eno stroko.

Zgodnjega zanimanja za stvar pa zahtevamo še posebe s tega stališča, ker hočemo, da se prinaša v vsa naša podjetja, tudi novega življenja, novih idej, da ne pritrjujemo in ostajamo vedno le pri starem, temveč se gibljemo z duhom časa.

Zato, tovariši in tovarišice, pošiljamo brezplačno svoje liste tudi vam, da jih spoznavate in da boste nekoč njih zvesti sodelavci in sotrudniki. A tudi knjige „Slov. Šol. Matice“, ki vam nudijo mnogo zanimivosti, so vam po znižani ceni na razpolago, zato vam jih priporočamo, da ne zamudite prilike in se ne pozabite zglasiti. (Knjige stanejo namreč za učiteljske le po 2 K.)

A še en del je, ki bi ga priporočali kot zasebno-privatni študij vsakomur, akoprav se ga smatra škodljivim, ker se ga spoznava z napačnega stališča in se ne pojmuje pravega pomena dobre strani te vzgoje. Nikakor ne pridemo s tem v nasprotje s svojim prejšnjim stališčem, ako zasebniku priporočamo tudi politični študij, ker ga s tem ne silimo v aktivni del politike, temveč ga vzodbujamo le za teorijo. Kakor temelji vsaka praksa na teoriji, tako je tudi trezni politiki podlaga teorija, ki mora dozoreti kot čist in dober sad prej v človeku samem, nego je posegel še v praktično življenje — le ta ga lahko odvaja od fanatizma.

Tudi politični problemi so del znanstvenega polja, treba jih je le znati prav razumovati in izločiti, pa se nikakor ne greši proti vzgojnemu načelu, da se vzgojujemo za kulturne ljudi in ne za strankarske političarje.

Politika kot znanost je bila pri nas pač običajna fraza, a nje globljega pomena se ni hotelo umevati. To je ravno ona napaka, da se političnemu študiju ni dajalo pri nas nikake veljave in se ga je izločalo pri vzgoji popolnoma, ker se ga je smatralo škodljivim razvoju človeka — zatoj se ga je rajše popolnoma ogibalo.

In to je — kar nas dovaja do politične nezrelosti, do strastnega strankarstva in netolerantnosti v tako mnogih ozirih.

Smo in ostanemo za politično vzgojo! Vse drugače bo motril tako vzgojen učitelj politično vrvenje svojega kraja in v vse druge meje in smeri ga bo izkušal spraviti po dobri politični vzgoji, zakaj on bo spoznaval posledice posameznega gibanja že vnaprej in bo stremil za tem, da bo izkušal približevati politično prakso dobri strani nje teorije.

Dolžnost nam je, da se zanimamo za svoje socialno stališče in da spoznavamo politična gibanja in njih vpliv, ki ga imajo

direktno ali indirektno na šolstvo in vzgojo. Zatoj smo tudi za proučevanje stremljenj, ki jih goji „Učiteljski Tovariš“ in tudi tega ne odklanjamo, ker tudi ta del pisateljevanja moramo spoznavati, da ga bomo znali dovajati do zgoraj označenih načel. Da se pa omenjemo listu ne more očitati umazanosti in neverodostojnosti v vsekakem oziru, o tem imamo popolno zavest in nam je dolžnost, da ga ohranimo tako čistega tudi vnaprej.

S Celovcem, Ljubljano, Gorico in Mariborom bomo stopali naprej — sami sebe poživljajo!

S tem pa ne zahtevamo nikakih vnanjih prevratov v vrstah učitelstva in učiteljskega naraščaja, temveč zahtevamo in hočemo v prvi vrsti le notranjega preporeka, ker mi smo nasprotni vsakemu revolucionarnemu, nasilnemu gibanju — zahtevamo pa korenite notranje preobrazbe, evolucije v sreh in mislih učitelstva! Vse drugo nam bo navrženo!

Kranjske vesti.

—r— Nekdaj — in sedaj? Nekaj lepega je vladalo nekdanj med nami! Bila je to učiteljska kolegialiteta, učiteljska odkritosrčnost, ki je vladala v naših vrstah. Ko je učitelju duša prekipela življenje, si je poiskal tovarišev, ki jim je govoril o svojih idealih, in ko so ga trle skrbi, je zopet poiskal tovarišev, pri katerih je našel sočustva! Ko smo se shajali nekdanj, kako so nam žarele veselja oči in kako so nam vrele besede iz prsi! Nihče ni tehtal besed, nihče se ni oziral na levo in desno, preden je izrazil svoje mnenje — saj je bil uverjen, da je med samimi odkritosrčnimi prijatelji! — In oblastva? Nadzorniki? Nadučitelji? Veselili so se našega edinstva, spodbujali so nas, zbirali so nas v poučna in zabavna zborovanja, kjer smo preživeli mnogo lepih ur! — In danes? — Vsak zase lazimo — s srepim pogledom, obrnjenim v tla boječ se, da nesrečamo tovariša, ki bi nas zapeljal v pogovor, pri katerem bi zinizili morda nepremišljeno besedo, ki jo ponese naš „tovariš“ gorko tja, kjer kaj izda — nam v škodo! — Prijatelj svari prijatelja pred tem in onim tovarišem — in s strahom povprašujemo: Kdo pa je še, kogar naj se ne bojim? — In oni, ki bi nas imeli v prospeh šolstva družiti, oni nas razdvajajo in — se tega vsele! — Kmalo ne bo več šole, kjer bi bili vsaj njeni ožji sodelavci edini — med katerimi ne bi bilo vohuna! Sistem je tak, ki hoče ubiti naše edinstvo in s tem naš ugled — s tem pa tudi dobro šolo! — Ubili nam hočejo značaj! — Bo pa li to v prospeh našega naroda? Ne? Neznajčaj more vzgojevati samo neznačaj! — Naj odpro oči oni, ki imajo moč in oblast, ako jim je procvit našega naroda res pri srcu!

—r— Najstarejše učiteljsko društvo je „Slovensko deželno učiteljsko društvo“ v Ljubljani, ki je dokončalo letos 41. leto svojega obstanka. Ustanovnik društva je bil pokojni Andrej Praprotnik.

—r— Konsekvenca. O Božiču so zborovali v Ljubljani Slomškarji iz Ljubljane in okolice. Govorili so o izboljšanju plač ter so sklenili tudi tozadevno resolucijo. Izvolili so posebno deputacijo, ki naj gre k Šukljetu, Šusteršiču in Lampetu, da jim predložijo učiteljske zahteve. O tej deputaciji bomo kdaj pozneje povedali zanimive stvari — če se nam bo zdelo potrebno. — V seji kranjskega deželnega zbora 14. oktobra m. l. pa sta zastopnika Slomškarjev, poslanca Jaklič in Ravnikar, glasovala proti Ganglovim predlogom za izboljšanje učiteljskih plač. Ali si morete misliti še večje konsekvence?!

—r— Napredek pri šolskih tiskovinah. Do l. 1907. smo imeli samo tri dvojezične tiskovine (št. 60, 64, 65), sedaj jih imamo že 13 (št. 23—32, 60, 64, 65). Čez nekaj let lahko dobimo še druge. Počasi imamo vse dvojezične in od tega je samo en korak do samonemških. Ker vemo, da se ravna tiskovine po uradnem jeziku, je čisto mogoče, da dobimo v doglednem času v kranjskem šolstvu nemški uradni jezik; ni treba biti noben črnogled. Poglejmo samo v sosednje dežele, kjer se je pred malo leti prakticiralo ravno tako in se še danes prakticira. — Slovence v dež. šol. svetu nujno prosimo, da zahtevajo takoj za slovenske šole samoslovske tiskovine!

—r— Iz ljudskošolske službe. Učiteljica pl. Föderpsorgova je premeščena iz Vevč v Brezovico, učiteljica Angela Cenčičeva iz Peči v Kamnik, učiteljica Antonija Albrechtova iz Tunjic v Mekinje, učiteljica Roza Černetova iz uršulinske šole v Ljubljani v Rudnik in učiteljica Marija Jurjevičeva iz Črnega vrha nad Idrijo v Ligojno. — Učitelj Franc Fabinc je imenovan za nadučitelja v Dobravi pri Ljubljani, učitelj Josip Krauland za nadučitelja v Beli peči, učitelj Josip Svetina

za nadučitelja v Žalni. Nadučitelj Iv. Bajec v Spod. Idriji je premeščen v Št. Vid nad Ljubljano. — Učitelj Ivan Arnšek pride iz Leskovca v Št. Peter pri Ljubljani. — Bivša provizorična učiteljica v Moravčah Evgenija Tekavčičeva je imenovana za prov. učiteljico v Zgornji Šiški. — Namesto bolnega na dopustu se nahajajočega učitelja Karla Povha je nastavljena kot suplentinja v Loškem potoku izprašana učiteljska kandidatinja Viktorija Svetkova. Obolelo učiteljico Julijo Lacknerjevo v Travi bo nadomeščal dosedanji pomožni učitelj v Zdihovem Ivan Sumperec, kot suplent v Zdihovu pa pride izprašani učiteljski kandidat Henrik vitez pl. Turčanski.

—r— Črtalnik „Idrija“. Pod tem imenom izdeluje Fran Ciničurk, knjigovez v Idriji, lično opremljen črtalnik za risarje. Črtalnik je vezan v zeleno platno in ima okvir, kamor se vklada risarski papir. Izvod stane z večjim številom listov papirja samo 1 K 50 h. Ta črtalnik je c. kr. dež. šolski svet v Ljubljani priporočil učiteljem in učencem srednjih šol. Ne rabijo ga samo na realki v Idriji, ampak tudi že v Gorici, kar je najboljšo priporočilo. Poleg risalnika izdeluje Ciničurk tudi risarski okvir „Idrija“, ki prekaša po praktičnosti druge slične izdelke. Izvod stane 2 K 50 h. Opozorjamo na inserat!

—r— Josip Traven, ki ga večkrat omenjamo v današnji številki, je bil rojen dne 27. marca 1839. l. na Klancu pri Kranju, umrl pa je dne 30. marca 1906. l. v Ljubljani. Dež. slov. učit. društvo mu je postavilo na grob kamen z napisom:

Kar blagega je v duši bilo in kar je bila tvoja last, vse nam srce je naklonilo, da stanu bo v pomoč in čast. V vek tvoje ime bo slovelo, kot vzor kreposti v nas živel.

—r— Iz seje c. kr. okr. šol. sveta v Radovljici, ki se je vršila dne 9. decembra 1909: C. kr. okr. glavar kot predsednik naznani, kar se je rešilo ex praesidio. — O nadaljnih točkah poročamo sledeče: Sestavilo, oziroma odobrilo se je poročilo o pomaknjenju učnih oseb v višje plačilne razrede. — Sestavilo se ternopredlogi za izpraznjenja mesta v Kropi, Ovsišah in na Koroški Beli. — Pri tej priliki omenjamo, da je za vsa tri mesta en moški prosilec — dovolj „dobro“ znamenje, da bo kmalu pomanjkanje učiteljev. — Odobre se računani c. kr. okraj. šol. sveta za l. 1909., kakor se tudi sprejme proračun za l. 1910. Pri tej priliki je predlagal c. kr. okr. glavar predlog, ki smo ga obširneje omenili v 51. številki. — Sprejme se predlog o otvoritvi vzporednice na štiri razredni ljudski šoli v Koroški Beli kakor tudi predlog o otvoritvi dveh vzporednic na Jesenicah. — C. kr. okr. šolski svet se izreče za ustanovitev osemrazrednice na Jesenicah. — Prizna se l. službena doklada nadučitelju F. Petroviču v Kranjski gori. — Povoljno se rešijo nekatere disciplinarne zadeve. — Ravnotako se priporočljivo odstopita dve prošnji za denarno podporo c. kr. deželnemu šolskemu svetu. — Slednjič utemeljuje član Iv. Šega v imenu učiteljskega resolucijo na c. kr. dežel. šolski svet zaradi ureditve učiteljskega gmotnega vprašanja. —a—

—r— Dr. Karel vitez Bleiweis-Trsteniški, sin očeta Bleiweisa, je na starega leta dan umrl v Ljubljani v visoki starosti 76 let. Pokojnik je bil več let član deželnega šolskega sveta, kjer je z vneto zagovarjal koristi in pravice naprednega učiteljsva. Bodi mu blag spomin!

—r— Umrl je v Škotji Loki davčni oficial Kobau, soprog prerano umrle tovarišice Olge Kobau-Gasperinove. Ostavil je troje otrok, ki so sedaj sirote. Tragična usoda!

—r— „Narodna šola“, ki ji je namen, podpirati ubožne šole in ubožno šolsko mladino z učili in samoučili, je bila ustanovljena l. 1871. Za ustanovitev imata zaslugi v prvi vrsti ravnatelj Iv. Lapajne in c. kr. učitelj Srečko Stegnar. — Sprva je društvo nosilo ime „Šola“. Povod ustanovitvi je izražen v „Učit. Tovarišu“ l. 1871. stran 205. V istem letniku „Učit. Tovariša“ stran 231. je osnovalni odbor F. Stegnar, dr. G. Žerjav, trgovec Št. Lapajne, učitelj J. Rupnik in Iv. Lapajne priobčil oklic do učiteljev, šol. mož in prijateljev, naj materialno podpirajo siromašno kranjsko ljudsko šolstvo. Bilo je to 24. julija 1871. Za tem pozivom so natisnjena pravila za društvo s sedežem v Idriji. Obsegala so 17 paragrafov. Dež. vlad v Ljubljani je z odlokom z dne 15. julija 1871, št. 4691, osnovo dovolila. Takoj je bilo vloženi 65 gl. darov. O nadaljnjem delovanju glej „Učiteljskega Tovariša“ 1871, stran 319. — Prvi občni zbor „Šole“ je bil v Ljubljani dne 28. septembra (glej poročilo o tem, stran 330 i. d. 344). Pri zboru je bilo voljenih 6 idrijskih in 12 vnanjih članov, za vsako idrijsko šolstvo po 1 član. „Učit. Tovariš“, leta 1872., priobčuje, kaj je „Šola“ storila do Velike noči istega leta glede na prispevke in darila. Koncem januarja 1873 se je tov. F. Stegnar preselil v Ljubljano in z njim tudi društvo; zato so se premenjena pravila c. kr. vladi predložila v potrjenje. Besedilo